

Brussel, 30 juni 2023
(OR. en)

11143/23

ECOFIN 668
UEM 202
SOC 494
EMPL 345
COMPET 689
ENV 768
EDUC 281
RECH 313
ENER 404
JAI 914
GENDER 145
ANTIDISCRIM 139
JEUN 183
SAN 420

NOTA

---

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
nr. vorig doc.:	9838/1/23 REV 1
nr. Comdoc.:	COM(2023) 613 final
Betreft:	AANBEVELING VAN DE RAAD over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Cyprus en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van Cyprus

---

Voor de delegaties gaat hierbij de bovengenoemde ontwerpaanbeveling van de Raad, die is gebaseerd op aanbeveling COM(2023) 613 final van de Commissie en is besproken door de Raad en de Europese Raad.

AANBEVELING VAN DE RAAD

van ...

**over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Cyprus en met een advies van de Raad
over het stabiliteitsprogramma 2023 van Cyprus**

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotingssituaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid¹, en met name artikel 5, lid 2,

Gezien Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden², en met name artikel 6, lid 1,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

---

¹ PB L 209 van 2.8.1997, blz. 1.

² PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25.

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad³, waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de faciliteit") werd ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De faciliteit biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, die worden gerealiseerd met budgettaire stimulansen door de Unie. In overeenstemming met de prioriteiten van het Europees Semester draagt de faciliteit bij tot economisch en inclusief herstel en de uitvoering van duurzame en groeibevorderende hervormingen en investeringen, met name hervormingen en investeringen om de groene en de digitale transitie te stimuleren en om de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen. De maximale financiële bijdrage per lidstaat in het kader van de faciliteit is op 30 juni 2022 bijgewerkt, overeenkomstig artikel 11, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241.

---

³ Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17).

- (2) Op 22 november 2022 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023 en daarmee de aanzet gegeven tot het Europees Semester 2023 voor coördinatie van het economisch beleid. Op 23 maart 2023 heeft de Europese Raad zijn goedkeuring gehecht aan de prioriteiten van de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023, die rond de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid draaien. Op 22 november 2022 heeft de Commissie op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 ook het waarschuwingsmechanismeverslag 2023 aangenomen, waarin zij Cyprus heeft aangewezen als een van de lidstaten die door onevenwichtigheden geraakt kunnen zijn of het risico lopen daardoor geraakt te worden. Derhalve zou er een diepgaande evaluatie nodig zijn. Op dezelfde datum heeft de Commissie ook een advies goedgekeurd over het ontwerp-begrotingsplan 2023 van Cyprus. De Commissie heeft ook een aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone goedgekeurd, alsook een voorstel voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2023 waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone⁴ (de "aanbeveling van 2023 over de eurozone") op 16 mei 2023 aangenomen en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 13 maart 2023.
- (3) Hoewel de economieën in de Unie blijken te geven van opvallende veerkracht, blijft de geopolitieke context een negatief effect hebben. De economische en sociale beleidsagenda van de Unie, die resoluut achter Oekraïne staat, is erop gericht om op korte termijn de negatieve gevolgen van energieschokken voor zowel kwetsbare huishoudens als bedrijven te beperken en op middellange termijn de inspanningen ter verwezenlijking van de groene en de digitale transitie, de ondersteuning van duurzame en inclusieve groei, de bewaking van de macro-economische stabiliteit en de vergroting van de veerkracht vol te houden. De agenda is ook sterk gericht op het vergroten van het concurrentievermogen en de productiviteit van de Unie.

---

⁴ Aanbeveling van de Raad van 16 mei 2023 over het economisch beleid van de eurozone (PB C 180 van 23.5.2023, blz. 1).

- (4) Op 1 februari 2023 heeft de Commissie een mededeling uitgebracht met de titel "Een industrieel plan voor de Green Deal voor het nettonultijdperk" ("het industrieel plan voor de Green Deal"). Het doel van het industrieel plan voor de Green Deal is om het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie te versterken en een snelle transitie naar klimaatneutraliteit te bevorderen. Het vormt een aanvulling op de lopende inspanningen in het kader van de Europese Green Deal en REPowerEU. Het heeft ook tot doel een omgeving te scheppen die gunstiger is voor het opschalen van de productiecapaciteit van de Unie voor de nettonultechnologieën en -producten die nodig zijn om de ambitieuze klimaatdoelstellingen van de Unie te halen, en voor het verzekeren van toegang tot relevante kritieke grondstoffen, onder meer door de sourcing ervan te diversifiëren, geologische hulpbronnen in de lidstaten naar behoren te exploiteren en grondstoffen zoveel mogelijk te recyclen. Het industrieel plan voor de Green Deal is gebaseerd op vier pijlers: een voorspelbaar en vereenvoudigd regelgevingsklimaat, versnelde toegang tot financiering, het verbeteren van vaardigheden, en open handel voor veerkrachtige toeleveringsketens. Op 16 maart 2023 heeft de Commissie nog een mededeling gepubliceerd met de titel "Concurrentievermogen van de EU op lange termijn: blik op de periode na 2030", die is gestructureerd rond negen elkaar versterkende aanjagers, met als doel te werken aan een groeibevorderend regelgevingskader. In de mededeling worden beleidsprioriteiten vastgesteld die bedoeld zijn om actief te zorgen voor structurele verbeteringen, gerichte investeringen en regelgevingsmaatregelen voor het concurrentievermogen van de Unie en haar lidstaten op lange termijn. Onderstaande aanbevelingen dragen bij tot de verwezenlijking van deze prioriteiten.
- (5) In 2023 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid evolueren in overeenstemming met de uitvoering van de faciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen betrekking hebben op alle of een aanzienlijk deel van de relevante landspecifieke aanbevelingen die in de afgelopen jaren zijn gedaan. De landspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020 en 2022 blijven onverminderd relevant voor de herstel- en veerkrachtplannen die worden herzien, bijgewerkt of gewijzigd overeenkomstig de artikelen 14, 18 en 21 van Verordening (EU) 2021/241.

- (6) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad⁵ (de "REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de afhankelijkheid van de Unie van de invoer van Russische fossiele brandstoffen snel af te bouwen. Dat zal bijdragen tot energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en tegelijkertijd het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit voor energie en de energie-efficiëntie vergroten. De REPowerEU-verordening stelt de lidstaten in staat een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toe te voegen aan hun nationale herstel- en veerkrachtplannen om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken. Die hervormingen en investeringen zullen ook het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie zoals uiteengezet in het industrieel plan voor de Green Deal helpen stimuleren, en zullen ingaan op de energiegerelateerde landspecifieke aanbevelingen die in 2022 en, indien van toepassing, in 2023 aan de lidstaten zijn gedaan. Met de REPowerEU-verordening wordt een nieuwe categorie ingevoerd van niet terug te betalen financiële steun die ter beschikking van de lidstaten wordt gesteld om nieuwe energiegerelateerde hervormingen en investeringen in het kader van hun herstel- en veerkrachtplannen te financieren.

---

⁵ Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1).

- (7) Op 8 maart 2023 heeft de Commissie een mededeling aangenomen met richtsnoeren voor het begrotingsbeleid voor 2024 ("de mededeling van 8 maart 2023"), die erop gericht is de voorbereiding van de stabiliteits- en convergentieprogramma's van de lidstaten te ondersteunen en aldus de beleidscoördinatie te versterken. De Commissie heeft eraan herinnerd dat de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact eind 2023 wordt gedeactiveerd. Zij heeft verzocht om een begrotingsbeleid in 2023-2024 dat de houdbaarheid van de schuld op middellange termijn waarborgt en de potentiële groei op duurzame wijze verhoogt, en heeft de lidstaten verzocht in hun stabiliteits- en convergentieprogramma's 2023 uiteen te zetten hoe hun begrotingsplannen ervoor zullen zorgen dat de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bruto binnenlands product (bbp) wordt nageleefd en de schuld voortdurend op plausibele wijze wordt teruggedrongen, of dat de schuld op middellange termijn op een prudent niveau wordt gehouden. De Commissie heeft de lidstaten ook verzocht de nationale begrotingsmaatregelen die zijn ingevoerd om huishoudens en bedrijven te beschermen tegen de energieprijsschok, geleidelijk af te schaffen, te beginnen met de minst gerichte maatregelen. Zij heeft erop gewezen dat indien de steunmaatregelen zouden moeten worden verlengd vanwege hernieuwde druk van de energieprijzen, de lidstaten deze beter moeten richten op kwetsbare huishoudens en bedrijven. De Commissie heeft verklaard de begrotingsaanbevelingen te kwantificeren en te differentiëren. Bovendien zouden de begrotingsaanbevelingen moeten worden geformuleerd op basis van de netto primaire uitgaven, zoals voorgesteld in haar mededeling van 9 november 2022 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance. De Commissie heeft aanbevolen dat alle lidstaten nationaal gefinancierde investeringen blijven beschermen en zorgen voor een doeltreffend gebruik van de faciliteit en andere Uniefondsen, met name in het licht van de doelstellingen met betrekking tot de groene en de digitale transitie en veerkracht. De Commissie heeft aangegeven dat zij de Raad zal voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023, in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen.

- (8) Op 26 april 2023 heeft de Commissie wetgevingsvoorstellen ingediend om een omvattende hervorming van de Unieregels inzake economische governance door te voeren. De voorstellen moeten vooral de houdbaarheid van de overheidsschuld verbeteren en tegelijkertijd in alle lidstaten via hervormingen en investeringen duurzame en inclusieve groei bevorderen. Met deze voorstellen streeft de Commissie ernaar de nationale verantwoordelijkheid te vergroten, het kader te vereenvoudigen en de focus meer te leggen op de middellange termijn, in combinatie met doeltreffende en coherenter handhaving. Volgens de conclusies van de Raad van 14 maart 2023 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance is het de bedoeling om de wetgevingswerkzaamheden in 2023 af te ronden.
- (9) Op 17 mei 2021 heeft Cyprus zijn nationale herstel- en veerkrachtplan bij de Commissie ingediend, overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241. Krachtens artikel 19 van Verordening (EU) 2021/241 heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de beoordelingsrichtsnoeren van bijlage V bij die verordening. Op 28 juli 2021 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Cyprus⁶ vastgesteld. De tranches worden vrijgegeven mits de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, van Verordening (EU) 2021/241 een besluit heeft vastgesteld waarin wordt verklaard dat Cyprus de desbetreffende mijlpalen en streefdoelen die in het uitvoeringsbesluit van de Raad zijn vastgelegd, op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Onder bevredigende verwezenlijking wordt begrepen dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen niet is teruggedraaid.

---

⁶ Doc. ST 10686/2021 + ADD 1.

- (10) Op 9 mei 2023 heeft Cyprus zijn nationale hervormingsprogramma 2023 ingediend en op 2 mei 2023 zijn stabiliteitsprogramma 2023, overeenkomstig artikel 4, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1466/97. Om met de onderlinge verbanden tussen beide programma's rekening te houden, zijn deze samen geëvalueerd. Overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241 weerspiegelt het nationale hervormingsprogramma 2023 ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Cyprus over de vorderingen bij de uitvoering van zijn herstel- en veerkrachtplan.
- (11) Op 24 mei 2023 heeft de Commissie het landverslag 2023 voor Cyprus gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die Cyprus heeft geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen die de Raad tussen 2019 en 2022 heeft vastgesteld en werd de balans opgemaakt van de uitvoering door Cyprus van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse werden in het landverslag lacunes vastgesteld met betrekking tot de uitdagingen die niet of slechts gedeeltelijk worden aangepakt in het herstel- en veerkrachtplan, alsook nieuwe en opkomende uitdagingen. Ook werd de vooruitgang beoordeeld die Cyprus heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

- (12) De Commissie heeft op grond van artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 met betrekking tot Cyprus een diepgaande evaluatie verricht en de resultaten ervan bekendgemaakt op 24 mei 2023. De Commissie heeft geconcludeerd dat Cyprus wordt geconfronteerd met macro-economische onevenwichtigheden. Met name kwetsbaarheden in verband met particuliere, overheids- en externe schuld zijn over het algemeen afgenomen, maar blijven een punt van zorg. In het bijzonder hoge schulden, waaronder niet-renderende leningen, zijn aanzienlijk gedaald en verwacht wordt dat ze dit zullen blijven doen, terwijl de huidige tekorten op de lopende rekening een probleem blijven. De particuliere schuld is sinds 2015 gedaald, behalve in 2020 tijdens de COVID-19-crisis, en volgens de prognoses zal deze in 2023 en 2024 blijven dalen, ondersteund door de groei van het nominale bbp. Aangezien leningen met variabele rente nog steeds de boventoon voeren, wisten de hogere rentevoeten evenwel druk uit te oefenen op de aflossingen. Particuliere en externe schuldenlasten worden beïnvloed door de aanwezigheid van voor een bijzonder doel opgerichte entiteiten in Cyprus, die de schuld niveaus verhogen, maar beperkte risico's opleveren voor de economie. Niet-renderende leningen die worden aangehouden door banken zijn de afgelopen jaren zeer uitgesproken gedaald, dankzij de verkoop van niet-renderende leningen, afschrijvingen, cash terugbetalingen, remediëring en schuld-naar-activaswaps. De overheidsschuld daalt gestaag; ze zakte tot onder het niveau van vóór de pandemie en verwacht wordt dat ze zal blijven dalen in 2023 en 2024. Ondanks het herstel in het toerisme werd het grote tekort op de lopende rekening in 2022 nog groter als gevolg van de forse binnenlandse vraag en de hoge energieprijzen; verwacht wordt dat het in 2023 en 2024 lichtjes zal dalen, maar toch groot zal blijven. De beleidsrespons was gunstig. Van verscheidene in het herstel- en veerkrachtplan opgenomen maatregelen wordt verwacht dat ze de economie zullen helpen diversifiëren, de exportgroei zullen ondersteunen en de al te grote afhankelijkheid van de olie-import zullen verminderen. Als onderdeel van het herstel- en veerkrachtplan werd medio 2022 een pakket van wijzigingswetten inzake krediet-verwervende bedrijven en kredietsserviciers aangenomen, waardoor hun werkomgeving verbeterde en de vermindering van het aantal niet-renderende leningen werd ondersteund. Na verscheidene verlengingen kwam er afgelopen februari een eind aan de opschorting van gedwongen verkopen: een effectief kader voor gedwongen verkopen is cruciaal om leners aan te moedigen deel te nemen aan de herstructurering van leningen, het aantal niet-renderende leningen in de economie verder te verlagen, de particuliere schuld te helpen verminderen en de betalingsdiscipline te vergroten.

- (13) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens verbeterde het overheidssaldo van Cyprus van een tekort van 2,0 % van het bbp in 2021 tot een overschot van 2,1 % in 2022, terwijl de overheidsschuld daalde van 101,2 % van het bbp aan het eind van 2021 tot 86,5 % aan het eind van 2022.
- (14) Het overheidssaldo is beïnvloed door de budgettaire beleidsmaatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. In 2022 omvatten deze inkomstenverlagende budgettaire beleidsmaatregelen een vermindering van de accijnzen op brandstofproducten (benzine en diesel met 7 cent per liter en huisbrandolie met 5,37 cent per liter) voor alle consumenten, en een vermindering van het btw-tarief op het elektriciteitsverbruik voor huishoudens, van 19 % tot 9 % (met nog een extra vermindering tot 5 % voor kwetsbare huishoudens), naast een subsidiëring van de stijging van de elektriciteitstarieven, die 50 % tot 100 % van de stijging dekte. Voor de uitvoering van deze subsidiëringsmaatregel verricht de overheid betalingen aan de elektriciteitsautoriteit van Cyprus, een entiteit die volledig in handen is van de staat. De Commissie raamt de nettobegrotingskosten van deze maatregelen op 0,7 % van het bbp in 2022. Het overheidssaldo is ook beïnvloed door de budgettaire kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne, die in 2022 op 0,1 % van het bbp worden geraamd. Tegelijkertijd zijn de geraamde kosten van de tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis van 2,9 % van het bbp in 2021 gedaald tot 0,3 % van het bbp in 2022.
- (15) Op 18 juni 2021 heeft de Raad Cyprus aanbevolen⁷ om in 2022 een ondersteunende begrotingskoers aan te houden, onder meer met behulp van de impuls die uitgaat van de faciliteit, en om nationaal gefinancierde investeringen in stand te houden.

---

⁷ Aanbeveling van de Raad van 18 juni 2021 met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2021 van Cyprus (PB C 304 van 29.7.2021, blz. 58).

- (16) Volgens de ramingen van de Commissie was de begrotingskoers⁸ in 2022 neutraal, wat passend was in een context van hoge inflatie. Zoals aanbevolen door de Raad is Cyprus het herstel blijven ondersteunen met investeringen die moeten worden gefinancierd uit de faciliteit. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven bedroegen 1,4 % van het bbp in 2022 (1,6 % van het bbp in 2021). De daling van de met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven in 2022 was het gevolg van de beginfase van de nieuwe programmeringsperiode voor andere Uniefondsen. De nationaal gefinancierde investeringen zorgden voor een contractieve bijdrage van 0,1 procentpunt aan de begrotingskoers⁹. Cyprus heeft de nationaal gefinancierde investeringen dus niet in stand gehouden, hetgeen niet in overeenstemming is met de aanbeveling van de Raad. Tegelijkertijd heeft de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend nieuwe maatregelen aan de ontvangstenzijde) een neutrale bijdrage geleverd aan de begrotingskoers. Cyprus heeft de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven dus voldoende onder controle gehouden.
- (17) Het macro-economische scenario dat aan de begrotingsprognose van het stabiliteitsprogramma 2023 ten grondslag ligt, is gunstiger dan de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie voor 2023 en komt ermee overeen voor de periode daarna. De regering gaat ervan uit dat het reële bbp in 2023 met 2,8 % en in 2024 met 3,0 % zal groeien. Ter vergelijking: in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een lagere groei van het reële bbp van 2,3 % in 2023 en van 2,7 % in 2024, voornamelijk als gevolg van een lagere bijdrage aan de groei door de binnenlandse vraag.

---

⁸ De begrotingskoers wordt gemeten als de verandering in de primaire uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde), met uitsluiting van tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis maar met inbegrip van uitgaven die worden gefinancierd met niet terug te betalen steun (subsidies) uit de faciliteit en andere Uniefondsen, ten opzichte van de potentiële groei op middellange termijn. Zie voor meer details Kader 1 in de statistische begrotingstabellen.

⁹ Andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven hebben een expansieve bijdrage van 0,2 procentpunten van het bbp geleverd.

- (18) De regering verwacht in zijn stabiliteitsprogramma 2023 dat het overheidsoverschot marginaal zal dalen van 2,1 % in 2022 tot 2,0 % van het bbp in 2023. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting afnemen van 86,5 % aan het eind van 2022 tot 81,1 % aan het eind van 2023. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een overheidsoverschot van 1,8 % van het bbp voor 2023. Dit is in overeenstemming met het in het stabiliteitsprogramma 2023 voorspelde overschot. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een vergelijkbare overheidsschuldquote van 80,4 % eind 2023.
- (19) Het overheidssaldo wordt in 2023 naar verwachting nog steeds beïnvloed door de begrotingsmaatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. Zij bestaan uit maatregelen die vanaf 2022 werden verlengd, met name een vermindering van de accijnzen op brandstofproducten voor alle consumenten en een subsidiëring van de stijging van de elektriciteitsstarieven. De nettobegrotingskosten van de steunmaatregelen worden in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie geraamd op 0,4 % van het bbp in 2023¹⁰. De meeste maatregelen in 2023 lijken niet gericht op de kwetsbaarste huishoudens of bedrijven, en de vele ervan behouden niet volledig de prijsprikkel om de energiebehoefte te verminderen en de energie-efficiëntie te verhogen. Het bedrag aan gerichte steunmaatregelen waarmee bij de beoordeling van de naleving van Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022¹¹ rekening moet worden gehouden, wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie bijgevolg geraamd op 0,0 % van het bbp in 2023 (tegenover 0,1 % van het bbp in 2022).

---

¹⁰ Het cijfer geeft het niveau weer van de jaarlijkse begrotingskosten van de maatregelen, waaronder lopende ontvangsten en uitgaven en – indien relevant – kapitaaluitgaven.

¹¹ Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022 over het nationale hervormingsprogramma 2022 van Cyprus en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2022 van Cyprus (PB C 334 van 1.9.2022, blz. 104).

- (20) In zijn aanbeveling van 12 juli 2022 heeft de Raad aanbevolen dat Cyprus actie onderneemt om er in 2023 voor te zorgen dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in overeenstemming is met een algemeen neutrale beleidskoers¹², rekening houdend met de aanhoudende tijdelijke en gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. Cyprus moet klaarstaan om de lopende uitgaven aan te passen aan de veranderende situatie. Cyprus is ook aanbevolen te voorzien in meer overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid, met inachtneming van het REPowerEU-initiatief, onder meer door gebruik te maken van de faciliteit en andere Uniefondsen.
- (21) Voor 2023 wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een nagenoeg neutrale begrotingskoers (-0,1 % van het bbp). Dit volgt op een neutrale begrotingskoers in 2022 (0,0 % van het bbp). De groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) zal in 2023 naar verwachting een neutrale bijdrage van 0,0 % van het bbp aan de begrotingskoers leveren. Dit omvat de lagere kosten van de gerichte steunmaatregelen voor huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, ten belope van 0,1 % van het bbp. Kortom, de verwachte groei van nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven is niet in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven zullen in 2023 naar verwachting 0,8 % van het bbp bedragen, terwijl nationaal gefinancierde investeringen naar verwachting een expansieve bijdrage aan de begrotingskoers van 0,8 procentpunten zullen leveren¹³. Cyprus is daarom van plan om via de faciliteit en andere Uniefondsen aanvullende investeringen te financieren, en zal naar verwachting de nationaal gefinancierde investeringen in stand houden. Het land is van plan de openbare investeringen voor de groene en de digitale transitie, en voor energiezekerheid, te financieren, zoals een marktbeheerssysteem voor de elektriciteitsmarkt van Cyprus, de bouw van nieuwe, energie-efficiënte gebouwen, waaronder een nieuw ziekenhuis voor geestelijke gezondheid, de verbetering van de energie-efficiënte van scholen en de verbetering van de waterzekerheid voor de regio's Nicosia en Larnaca via de bouw van een reservoir, die deels worden gefinancierd door de faciliteit en andere Uniefondsen.

---

¹² Volgens de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt de potentiële outputgroei op middellange termijn (tienjaarsgemiddelde) van Cyprus, die wordt gebruikt als maatstaf voor de begrotingskoers, geraamd op 8,2 % in nominale termen.

¹³ Andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven zullen naar verwachting een neutrale bijdrage van 0,0 procentpunten van het bbp leveren.

- (22) Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal het overheidsoverschot in 2024 naar verwachting stijgen tot 2,3 % van het bbp. De stijging in 2024 is voornamelijk te danken aan de stijging van de socialezekerheidsbijdragen vanaf 1 januari 2024. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting dalen tot 72,9 % aan het eind van 2024. Op basis van de op de afsluitdatum van de prognose bekende beleidsmaatregelen wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een overheidsoverschot van 2,1 % van het bbp in 2024. Dit is in overeenstemming met het in het stabiliteitsprogramma 2023 voorspelde overschot. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een vergelijkbare overheidsschuldquote van 72,5 % eind 2024.
- (23) Het stabiliteitsprogramma voorziet in de geleidelijke afschaffing van alle energiesteunmaatregelen in 2024. De Commissie gaat ook uit van de volledige uitfasering van de energiesteunmaatregelen in 2024. Dat is gebaseerd op de veronderstelling dat de energieprijzen niet opnieuw zullen stijgen.
- (24) In het programma is Cyprus van plan om de begrotingsdoelstelling op middellange termijn – een structureel begrotingssaldo van 0,0 % van het bbp – in 2023 te behalen, en dit voor de rest van de programmaperiode aan te houden. Op basis van de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt het structurele saldo geraamd op +0,9 % van het bbp in 2023 en +1,3 % van het bbp in 2024, wat hoger is dan de begrotingsdoelstelling op middellange termijn. Een prudent begrotingsbeleid in 2024 zal ook bijdragen tot een versterking van de externe positie.
- (25) Bij ongewijzigd beleid wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven¹⁴ met 3,6 % in 2024.
- (26) Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zullen de overheidsinvesteringen naar verwachting afnemen van 3,0 % van het bbp in 2023 tot 2,8 % van het bbp in 2024. De lagere investering is het gevolg van een constant nominaal investeringsniveau bij een hoger bbp.

---

¹⁴ Netto primaire uitgaven worden gedefinieerd als nationaal gefinancierde uitgaven ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde en exclusief rente-uitgaven en conjuncturele werkloosheidsuitgaven.

- (27) Het stabiliteitsprogramma 2023 schetst een begrotingstraject op middellange termijn tot 2026. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal het overheidsoverschot naar verwachting constant blijven op 2,3 % van het bbp in 2025 en stijgen tot 2,4 % in 2026. Daarom is het de bedoeling dat het overheidssaldo gedurende de looptijd van het programma voldoet aan de relevante in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting dalen van 72,9 % van het bbp aan het eind van 2024 tot 60,1 % van het bbp aan het eind van 2026.
- (28) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. De uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan van Cyprus is aan de gang, al bestaat er risico op enige vertraging. Cyprus heeft één betalingsaanvraag ingediend, overeenkomend met 14 mijlpalen in het herstel- en veerkrachtplan en resulterend in een totale uitbetaling van 85 miljoen EUR. Het Cypriotische herstel- en veerkrachtplan is relatief omvangrijk en complex. Om het risico van vertraging te beperken, zijn een sterke governance en voortdurende monitoring van het herstel- en veerkrachtplan van essentieel belang. Het Cypriotische herstel- en veerkrachtplan zal naar verwachting worden herzien om er REPowerEU-maatregelen in op te nemen en rekening te houden met de verlaagde maximale financiële bijdrage. De snelle opname van het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk in het herstel- en veerkrachtplan maakt de financiering mogelijk van aanvullende hervormingen en investeringen ter ondersteuning van de strategische doelstellingen van Cyprus op het gebied van energie en de groene transitie. De systematische en doeltreffende betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners en andere relevante belanghebbenden blijft belangrijk voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, alsook ander economisch en werkgelegenheidsbeleid dat verder gaat dan dat plan, om te zorgen voor een breed gedragen verantwoordelijkheid voor de algehele beleidsagenda.

- (29) De Commissie heeft alle programmeringsdocumenten voor het cohesiebeleid van Cyprus in 2022 goedgekeurd. Het is van cruciaal belang om de cohesiebeidsprogramma's in aanvulling op en in synergie met het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, snel uit te voeren om de groene en de digitale transitie te verwezenlijken, de economische en sociale veerkracht te vergroten en een evenwichtige territoriale ontwikkeling in Cyprus tot stand te brengen.
- (30) Naast de economische en sociale uitdagingen die in het herstel- en veerkrachtplan en in de programma's van het cohesiebeleid aan bod komen, staat Cyprus voor een aantal extra uitdagingen in verband met het ondernemingsklimaat, met name wat betreft de governance van staatsbedrijven, de uitrol van hernieuwbare energie, de modernisering van het elektriciteitsnet, de interconnecties op het gebied van energie, energie-efficiëntie, duurzaam vervoer en vaardigheden die nodig zijn voor de groene transitie.

- (31) Het bestuursstelsel vertoont tekortkomingen wanneer het wordt getoetst aan internationale normen, zoals de richtsnoeren van de OESO inzake corporate governance van staatsbedrijven en de toolkit van de Wereldbank voor corporate governance van staatsbedrijven. Met name een grotere transparantie van en verantwoordingsplicht met betrekking tot de financiële prestaties en publieke doelstellingen van staatsbedrijven zou hun efficiëntie en effectiviteit ten goede komen, evenals de toepassing van beste praktijken zoals een op verdienen gebaseerde en transparante procedure voor benoemingen in bestuursorganen van staatsbedrijven. Het verschuiven van de eigendomsfunctie van staatsbedrijven van beleidsgerichte vakministeries naar een speciaal centraal orgaan of op zijn minst het opzetten van een gecentraliseerde monitoringeenheid binnen het Ministerie van Financiën zou de huidige situatie eveneens verbeteren. Het verbeteren van het bestuur zou ertoe bijdragen dat belangrijke openbare investeringsprojecten door staatsbedrijven tijdig worden afgerond, wat op zijn beurt de groene en de digitale transitie zou vergemakkelijken. Maatregelen ten aanzien van staatsbedrijven zouden het bestuur in Cyprus doeltreffender maken en de markt voor lokale en buitenlandse bedrijven eerlijker en transparanter maken. Dit is in overeenstemming met de doelstellingen van de langetermijnstrategie voor Cyprus en het actieplan dat daaraan ten grondslag ligt (in het kader van het initiatief inzake het moderniseren van semi-gouvernementele organisaties en het creëren van de juiste stimulansen voor innovatie en efficiëntie). Beleidsmaatregelen gericht op het verbeteren van het bestuur van staatsbedrijven kunnen de efficiëntie van de publieke sector eveneens helpen vergroten. Cyprus heeft het Internationaal Monetair Fonds om technische bijstand inzake het bestuur van staatsbedrijven verzocht.

- (32) Het volledige potentieel van hernieuwbare energiebronnen in Cyprus zou verder kunnen worden ontsloten, met name door meer investeringen in modernisering van het elektriciteitsnet en door de keuze voor energieopslagfaciliteiten op netschaal. Stroomafnameovereenkomsten en "contracts for difference" kunnen geschikte economische instrumenten zijn om de uitrol van hernieuwbare energie te versnellen. Cyprus gebruikt momenteel geen gas, maar aardolie maakt 83,2 % van de totale energiemix uit. Gezien de sterk fluctuerende energieprijzen op de wereldmarkten is het voor de duurzaamheid van de Cypriotische economie van cruciaal belang haar sterke afhankelijkheid van olie te verminderen, aangezien het land al zijn olie invoert. Om de energievoorziening te diversifiëren en de afhankelijkheid van ingevoerde energie te verminderen, zou Cyprus baat hebben bij elektriciteitsinterconnecties en bij de uitbreiding van hernieuwbare energiebronnen, alsook bij nieuwe investeringen in infrastructuur en netwerken. Voorts zou het energie-efficiëntiebeleid kunnen worden uitgebreid en versneld om de groei van het energieverbruik af te remmen. Energie-efficiëntiemaatregelen zullen naar verwachting ook bijdragen tot de aanpak van energiarmede, waarmee een groot deel van de bevolking (19,4 % in 2021) te kampen heeft, onder meer door waar nodig gebruik te maken van middelen van het cohesiebeleid. Cyprus zou baat hebben bij een verschuiving naar duurzaam vervoer. Het eiland is momenteel afhankelijk van particulier vervoer, en de gehele vervoerssector was in 2020 verantwoordelijk voor 21 % van de totale broeikasgasemissies, terwijl het aandeel elektrische voertuigen bij nieuwe inschrijvingen en het aantal laadpunten per voertuig het laagste is in de Unie. Cyprus moet zijn ambities wat betreft het terugdringen van de broeikasgasemissies, het vergroten van het aandeel van hernieuwbare energie en het verbeteren van de energie-efficiëntie verhogen om de doelstellingen van het Fit for 55-pakket te halen.

- (33) Het tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden in sectoren en beroepen die van essentieel belang zijn voor de groene transitie, met inbegrip van productie, uitrol en onderhoud van nettonultechnologieën, leidt tot knelpunten in de transitie naar een nettonuleconomie. In 2022 was er voor verschillende beroepen met specifieke vaardigheden of kennis die nodig zijn voor de groene transitie een tekort aan arbeidskrachten en steeg het aantal vacatures in essentiële sectoren, bijvoorbeeld in de bouw en de verwerkende industrie. Hoogwaardige onderwijs- en opleidingsstelsels die inspelen op veranderende behoeften op de arbeidsmarkt en gerichte bij- en omscholingsmaatregelen zijn van cruciaal belang om tekorten aan vaardigheden aan te pakken en arbeidsintegratie en -verschuivingen te bevorderen. Om het onbenutte arbeidsaanbod te ontsluiten, moeten die maatregelen toegankelijk zijn, met name voor de personen voor wie en in de sectoren en regio's waarvoor de gevolgen van de groene transitie het grootst zijn.
- (34) In het licht van de beoordeling door de Commissie heeft de Raad het stabiliteitsprogramma 2023 onderzocht, en zijn advies¹⁵ daarover is in aanbeveling 1 weergegeven.

---

¹⁵ Op grond van artikel 5, lid 2, en artikel 9, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1466/97.

- (35) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen aan de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer via hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde i) de houdbaarheid van de schuld in stand te houden en af te zien van generieke steun voor de geaggregeerde vraag in 2023, de genomen begrotingsmaatregelen om de impact van de hoge energieprijzen te verlichten doelgerichter te maken en na te denken over passende manieren om de steun af te bouwen naarmate de druk van de energieprijzen afneemt; ii) een hoog niveau van overheidsinvesteringen te handhaven en particuliere investeringen te bevorderen om de groene en de digitale transitie te ondersteunen; iii) loonontwikkelingen te ondersteunen die het verlies aan koopkracht verzachten en tegelijkertijd tweederonde-effecten op de inflatie te beperken, actief arbeidsmarktbeleid verder te verbeteren en tekorten aan vaardigheden tegen te gaan; iv) het ondernemingsklimaat te verbeteren en ervoor te zorgen dat energiesteun aan bedrijven kosteneffectief en tijdelijk is, en gericht is op levensvatbare ondernemingen en stimulansen voor de groene transitie handhaaft; en v) de macrofinanciële stabiliteit in stand te houden en risico's te monitoren en tegelijkertijd te blijven werken aan de voltooiing van de bankenunie. Voor Cyprus dragen de aanbevelingen 1, 2, 3 en 4 bij tot de uitvoering van de eerste, tweede, derde en vierde aanbeveling in de aanbeveling van 2023 over de eurozone.
- (36) In het licht van de diepgaande evaluatie door de Commissie en van haar beoordeling heeft de Raad het nationale hervormingsprogramma 2023 en het stabiliteitsprogramma 2023 onderzocht. Zijn aanbevelingen uit hoofde van artikel 6 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 zijn in aanbeveling 1 weergegeven. De beleidsmaatregelen als bedoeld in aanbeveling 1 dragen bij tot het aanpakken van kwetsbaarheden die te maken hebben met de particuliere, overheids- en externe schuld. Aanbeveling 2 draagt bij tot de uitvoering van aanbeveling 1. De beleidsmaatregelen bedoeld in aanbeveling 1 dragen bij tot zowel de aanpak van onevenwichtigheden als de uitvoering van de aanbevelingen in de aanbeveling van 2023 over de eurozone, in overeenstemming met overweging 35,

BEVEELT AAN dat Cyprus in 2023 en 2024 de volgende acties onderneemt:

1. Zo spoedig mogelijk in 2023 en 2024 de geldende noodsteunmaatregelen voor energie afbouwen. Indien hernieuwde stijgingen van de energieprijzen nieuwe of voortgezette steunmaatregelen vereisen, ervoor zorgen dat dergelijke steunmaatregelen gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en bedrijven, budgettair haalbaar zijn, en stimulansen voor energiebesparing behouden. Met behoud van een gezonde begrotings situatie in 2024, nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand houden en zorgen voor een doeltreffende absorptie van subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen.

De verlaging van de particuliere schuldenlast bevorderen, onder meer door een doeltreffend kader voor gedwongen verkoop in te voeren.

Voor de periode na 2024, verder gaan met investeringen en hervormingen die bevorderlijk zijn voor een hogere duurzame groei en een prudente begrotingspositie op middellange termijn in stand houden.

2. De uitvoering van zijn herstel- en veerkrachtplan versnellen, ook door te zorgen voor voldoende administratieve capaciteit, en het REPowerEU-hoofdstuk onverwijld voltooien teneinde snel met de uitvoering ervan te kunnen starten. Voortgaan met de snelle uitvoering van de programma's van het cohesiebeleid, in nauwe complementariteit en synergie met het herstel- en veerkrachtplan.
3. Maatregelen nemen om het bestuur van staatsbedrijven te verbeteren in overeenstemming met internationale normen.

4. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen en het energieaanbod diversifiëren. Het onbenutte potentieel voor de opwekking van hernieuwbare energie beter aanboren, de uitrol van hernieuwbare energie versnellen door gebruik te maken van geschikte economische instrumenten en verder investeren in het moderniseren van het elektriciteitsnet, met inbegrip van energieopslagfaciliteiten. De ontwikkeling van elektriciteitsinterconnecties versnellen. De maatregelen met betrekking tot energie-efficiëntie verruimen en versnellen om onder meer energiearmoede aan te pakken. De verschuiving naar duurzaam vervoer uitbreiden en versnellen. De beleidsinspanningen opvoeren die gericht zijn op het voorzien in en verwerven van vaardigheden en competenties die nodig zijn voor de groene transitie.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad

De voorzitter
